

İSLÂMÎ AÇIDAN AİLE PLANLAMASI¹

Salim Abdülcelil | çev. Bayram Köseoğlu
Dr., Mısır Evkaf Bakanlığı | Dr., Diyanet İşleri Başkanlığı

Özet: Evlilik ve çocuk sahibi olma, insanın en temel ihtiyaçlarında biridir. İslam Dini, insanın bu ihtiyaçlarını dikkate almış ve bu ihtiyaçlar için gerekli olan meşru yol ve yöntemleri açıklamıştır. Ancak, bazen tıbbi nedenler, bazen de ekonomik, toplumsal ve ailevi şartlar, özellikle çocuk sahibi olma konusunda birtakım engeller ortaya çıkarmaktadır. Bazende bu gerekçeler, çocuk sahibi olmaktan vazgeçme noktasında eşleri mecbur bırakmaktadır. Çocuk sahibi olma ve aile planlaması konularında karşılaşılan engellerin ortadan kaldırılması hususunda İslami bakış açısının ne olduğu sorusu bu makalenin konusunu oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Aile, Aile Planlaması, Hamilelik, Nesil, Kürtaj.

Family Planning in The Islamic Perspective

Abstract: Marriage and having a kid are main needs of mankind. Islam has taken these needs of mankind into consideration and clarified the legitimate ways required for these needs. But, some different reasons, economic, social and family conditions have caused different problems as regards to having children. And, sometimes, these reasons force parents to give up the idea of having a child. The question of "What is the attitude of Islam towards removing the obstacles in the field of family planning and having kids?" constitutes the theme of this article.

Key Words: Family, Family Planning, Pregnancy, Generation, Abortion.

تنظيم الأسرة في المنظور الإسلامي

الملخص: الزواج وإنجاب الأطفال من حاجات البشر الأساسية. وقد إهتم الإسلام بتلك الحاجات البشرية إهتمامًا كبيرًا وأشار إلى الطرق المشروعة اللازمة لفضائها. مع ذلك، وتبعًا لأسباب مختلفة، وظروف اقتصادية واجتماعية وعائلية قد تحدث عوائق مختلفة فيما يتعلق بموضوع إنجاب الأطفال. وتجب هذه الأسباب الأباء في بعض الأحيان إلى التخلي عن فكرة إنجاب الأطفال. وجواب السؤال "ما هو موقف الإسلام من إزالة العوائق عن إنجاب الأطفال وتنظيم الأسرة؟" يشكل موضوع هذا البحث. الكلمات المفتاحية: الأسرة، وتنظيم الأسرة، الحمل، الجيل، والإجهاض

¹ Bu makale, Mısır Evkaf Bakanlığı Şuûnu'd-Da've Vekili Dr. Salim Abdülcelil'in, aynı başlıkla Mısır Evkaf Bakanlığı 2010 yılı yayımları arasında çıkan kitapçıkta yayımlanan makalesinin tercümesidir.

1- Aile Planlaması Gereklidir

Üreme, erkek ve kadından oluşan eşlerin bir araya gelmelerinin tabii sonucudur ve varlıkların hayatının devamı için zorunludur. Üreme, evliliğin en önemli hedeflerinden birisi olarak kabul edilir. Yüce Allah şu ayetinde bu manaya işaret etmiştir: "...Artık (ramazan gecelerinde) onlara yaklaşın ve Allah'ın sizin için takdir ettiklerini isteyin..."² Bu ayetin manası "çocuk isteyin" demektir. Bu manayı Hz. Peygamber'in şu hadisi de teyid etmektedir: (تزوجوا الولود الولود فإني) (Kocalarını) çok seven, çok doğuran kadın(lar)la evleniniz. Çünkü ben (kıyamet gününde) sizlerin çokluğuyla iftihar edeceğim."³ Üreme, diğer varlıklarda olduğu gibi insanda da var olan fitrî bir temayülü temsil etmektedir. Çünkü Yüce Allah, insanın devamlılığını evlilikle, dolayısıyla üremeye takdir etmiştir. Yüce Allah şöyle buyurur: "Nefsani arzulara, (özellikle) kadınlara, oğullara, yığın yığın biriktirilmiş altın ve gümüşe, salma atlara, sağmal hayvanlara ve ekinlere karşı düşkünlük insanlara çekici kılındı..."⁴

Şayet, dünya hayatının güzelliği olan çocukları arzulamak evliliğin neticelerinden ise, o taktirde nefis onlarla mutlu olur, gönül onlar sayesinde sevinç duyar. Ancak şunu bilmemiz gerekir ki, İslam çocuklara bakışında keyfiyete ve sağlıklı bir yetiştirmenin gerçekleşeceği şartlara önem vermektedir.

Kur'an-ı Kerim, Peygamberlerin (s.a.v.), nesil talep ettikleri zaman mutlak olarak değil, salih bir nesil istediklerinden bahsetmektedir. Yine Kur'an, Hz. İbrahim ve Hz. Zekeriyya (a.s.)'nin dualarını kaydetmektedir. Yüce Allah'ın Hz. İbrahim hakkında buyurduğu "O: "Rabbim! Bana sâlihlerden olacak bir evlat ver", dedi"⁵ ayeti ve Hz. Zekeriyya hakkında buyurduğu "Orada Zekeriyya, Rabbine dua etti: Rabbim! Bana tarafından hayırlı bir nesil bağışla. Şüphesiz sen dua-

² Bakara, 2/ 187. Bu metinde geçen ayetlerin mealleri, Türkiye Diyanet Vakfı'nın komisyon meâlinden alınmıştır.

³ Ebû Davud, Nikah, 4. Bizim baktığımız nüshada hadisin sonunda (الأمم) kelimesi de yer almaktadır.

⁴ Âl-i İmrân, 3/ 14.

⁵ Sâffât, 37/ 100.

*yı hakkıyla işitensin, dedi*⁶ ayeti bu gerçeğe işaret etmektedir. Yine Yüce Allah'ın Furkân Suresi'nde zikrettiği, Rahman'ın kullarının özelliklerinden birisi onların, dualarında kendilerine göz aydınlığı olacak ve gönüllerine sevgi dolacak olan bir nesille kendilerini rızıklandırması için Allah'a yönelmeleridir. Allah c.c. şöyle buyurmuştur: *"(Ve o kullar): Rabbimiz! Bize gözümüzü aydınlatacak eşler ve zürriyetler bağışla ve bizi takvâ sahiplerine önder kıl! derler."*⁷

Güçlü ve salih bir nesilden iyilik beklenir ve kötülüğünden de emin olunur. Böyle bir neslin varlığı bütün ümmet için ve aile için kuvvet ve mutluluk kaynağıdır. Elbetteki bizler, tükettiğinden fazlasını üreten, kendisinden düşmanlarının korktuğu dirençli, ahlaklı ve ilim sahibi bir nesil isteriz.

Şüphesiz ki İslam, Yüce Allah'ın "Allah size kendi nefislerinizden eşler yarattı, eşlerinizden de sizin için oğullar ve torunlar yarattı ve sizi temiz gıdalarla rızıklandırdı. Onlar hâla bâtıla inanıp Allah'ın nimetine nankörlük mü ediyorlar?"⁸ ayetinde buyurduğu üzere, neslin çoğalmasını teşvik ettiği, bunu büyük bir nimet olarak kabul ettiği ve ataları bununla güçlendirdiği zaman, bu çokluğun, gevşeklik ve zayıflık etkenlerinden korunmasını istemiştir. Dolayısıyla İslam, hiçbir kıymeti ve önemi olmayan mücerred bir nesil çokluğunu istemez. Fakat İslam, ahlaken, ruhen, alken ve cismen salih ve güçlü, şu hadiste de işaret edildiği üzere selin atığı gibi bir atık olmayan bir nesil ister. Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur:

" يوشك الأمم أن تداعى عليكم كما تداعى الأكلة إلى قصعتها " فقال قائل ومن قلة نحن يومئذ ؟ قال " بل أنتم يومئذ كثير ولكنكم غثاء (ما يحمله السيل من وسخ) كغثاء السيل ولينزعن الله من صدور عدوكم المهابة منكم وليقذفن الله في قلوبكم الوهن " فقال قائل يارسول الله وما الوهن ؟ قال " حب الدنيا وكرهية الموت "

"Yakında milletler, yemek yiyenlerin yemek tasına (sofralarına) birbirlerini davet ettikleri gibi, size karşı (savaşmak için) birbirlerini davet edecekler." İçlerinden birisi şöyle dedi: "Ey Allah'ın Rasulü! O

⁶ Âl-i İmrân, 3/ 38.

⁷ Furkân, 25/ 74.

⁸ Nahl, 16/ 72.

gün bizim azlığımızdan dolayı mı (böyle olacak)? Hz. Peygamber şöyle cevap verdi: “Hayır, bilakis o gün sizler çok olacaksınız, fakat sizler sel atığı gibi bir atık olacaksınız. Allah düşmanlarınızın kalbinde sizin korkunuzu çekip alacak, sizin kalbinize de vehen salacak.” Vehen nedir Ya Rasulallah demeleri üzerine ise O şöyle buyurdu: “Dünyayı sevmek ve ölümden hoşlanmamaktır.”⁹

Yine Ashaptan (r.a.), malın azlığıyla birlikte aile efradının çok olmasından sakındıran pek çok söz varid olmuştur.

Hz. Peygamber’in (اللهم إني أعوذ بك من جهد البلاء) “Allahum! Cehdü’l-Belâ’dan sana sığınırım” şeklindeki duasından sorulan İbn Ömer (r.a.)’den şöyle rivayet edilmiştir: Cehdü’l-Belâ, aile fertlerinin çok olması ve malın ise az olmasıdır.¹⁰

Yine Amr b. As’ın Mısır’ı fethettiği zaman oranın halkına yaptığı hitabesinde şöyle dediği rivayet edilmiştir: “Ey İnsanlar! Dört eşten kaçın. Çünkü bu rahatlıktan yorgunluğa, genişlikten darlığa, izzetten zillete götürür. Yine, aile efradının çok olmasından, refah bir hayat sürmekten, israftan, bilmeden ve faydasızca yapılan dedikodudan sakın.”¹¹

İbn Abbas şöyle demiştir: “Aile efradının çokluğu iki fakirlikten biridir, aile efradının azlığı ise iki zenginlikten biridir.”¹²

Yüce Allah’ın “...Haksızlık yapmaktan korkarsanız bir tane alın; yahut da sahip olduğunuz (cariyeler) ile yetinin. Bu, adaletten ayrılmamanız için en uygun olanıdır”¹³ ayetinde geçen (الا تعولوا) ifadesini İmam Şafi (ö. 204), fakirlik ve ihtiyaç manasına gelen عَيْلَةً kelimesinden gelmek üzere, “yani fakirleşmemeniz için” şeklinde tefsir

⁹ Ebû Davud, Melâhim, 5. Bizim baktığımız Ebû Davud nüshasında bu rivayet, müellifin aldığı rivayetten bazı lafız farklılıklarıyla yer almaktadır.

¹⁰ Bkz: Aclûnî, *Keşfu’l-Hafâ*, c. 1, s. 402.

¹¹ İbn Abdilber, *et-Temhid*, c. 21, s. 293.

¹² Münâvî, *Feyzû’l-Kadir*, c. 3, s. 352.

¹³ Nisâ, 4/ 3.

etmiştir.¹⁴ Yine şu Âyet-i Kerime’de de bu manadadır: “...*Eğer yoksulluktan korkarsanız, (biliniz ki) Allah dilerse sizi kendi lütfundan zengin edecektir...*”¹⁵ Bir hadisi şerifte ise şöyle buyrulmuştur:

(مَا عَالَ مِنْ أَقْتَصَدَ).¹⁶ Yani, iktisatlı davranan kimse fakir olmaz. Elbette burada kinaye kastedilmiştir. Çünkü, aile fertlerinin çok olmasından fakirlik ortaya çıkar.¹⁷ (الاعتيلوا) kıraatı da bunu teyid etmektedir. Kişinin aile efradı çok olduğu zaman (اعال الرجل) denir.

İslam, güçlü ve çok olmalarını ümmetten istediğinde bunun yolu ancak ailenin gücünü, kudretini, sağlamlığını koruyacak; ailenin gereklerini güzel bir şekilde yerine getirecek, neslin gücünü ve canlılığını koruyacak şekilde aileyi tanzim etmek için çalışmakla olur.

Tanzim kelimesinin manası, bir şeyin mümkün olan en güzel şekilde olmasıdır. Mesela eğitim ve üniversite işlerinin tanzimi, eğitim işinin, bu işle ilgili olan herkesin üzerine gerekli olan şeyleri en güzel şekilde yapması suretiyle ilgi ve ihtimam hakkını almasıyla olur. Fabrika işlerinin tanzimi ise aynı şekilde, fabrika işlerini yönetenlerin ve işçilerin, mümkün olan en güzel ve en kaliteli sonucu verecek olan gayreti göstermeleridir.

Ailenin tanzimi anlayışının da bu mananın dışına çıkmaması gerekir. Dolayısıyla bundan maksat aile hayatının ve aile şartlarının, gerçekleşmesi mümkün olan en güzel şekilde olmasıdır. Bu, ister eşlerin durumu yönünden, isterse çocukların durumu, geçim vasıtaları ve geçim seviyesi; dinin emirleri, kaideleri ve adabları dışına çıkmadan imkan nispetinde meşakkat ve zorluklardan uzak nesiller inşa etmeleri için onlara ilgi ve ihtimam göstermek yönünden olsun farketmez.

“Ailenin Tanzimi” dediğimizde bundan maksat ailenin; her bir ferdinin ailesinden ve devletten mesken, giyim ve yiyecek konusun-

¹⁴ İbn Ebi Hatim, Nisa Suresi’nin tefsirinde rivayet etmiştir. Bkz: İbn Ebi Hatim, *Tefsiru’l-Kur’ani’l-Azim*, Thk: Esad Muhammed et-Tayyib, Riyad, Tsz.

¹⁵ Tevbe, 9/ 28.

¹⁶ Ahmed b. Hanbel, Müsned, 9/ 384.

¹⁷ Ebu’l-Hayyan, *Bahru’l-Muhit*, c. 3, s. 173.

da tam bir riayet hakkını aldığı; sakin, rahat ve sağlam bir nesil ortaya çıkarmak suretiyle her aileden beklenen bir sonucu doğuran, vatan binası için uygun bir tuğla olmasıdır. Yine bundan maksat; anne için gerekli sıhhi ihtimamın gösterilmesi ve annenin, iki hamilelik arasında sağlık açısından tavsiye edilen dinlenmeye imkan vermeyen zaman dilimlerinde hamilelikleri peş peşe olduğu zaman, maruz kalması mümkün olan sıhhi zorlukların anneden uzaklaştırılmasıdır. Yine ailenin tanziminden maksat, iş imkanları, eğitim imkanları ve İslam ahkâmının her birey için taahhüt ettiği ve çocuklarla ilgili ahkâm ve kurallardan riayet edilmesini gerekli kıldığı diğer hakları elde etmeye yönelik aile hukukudur.

2- Aile Planlamasını Gerektiren Zorunluluklar

Bu zorunluluklardan bahsetmeden önce bu konu etrafında dönen şüphelerden pek çoğuna cevap veren üç önemli hakikate işaret etmemiz daha uygundur:

1. Hamilelik sadece Allah'ın iradesiyle gerçekleşir, sebebi ise erkekle kanının birleşmesidir. Kimse mutlak olarak Yüce Allah'ın taktir ettiğine engel olmaya malik değildir. Aslında çocuk yapmak için pek çok mal sarfeden ve mümkün olan her türlü yolu deneyen ancak Allah c.c. taktir etmediği için istediğini elde edemeyen kişilere tanık olmaktadır. Buna karşılık, hamileliği önlemek için bütün gayretini sarfeden ve her türlü tedbiri alan ancak Yüce Allah'ın kendisine çocuk taktir ettiği kimseleri de görmekteyiz. İşte bu yüzden, Yüce Allah'ın dilediğinin olduğu, dilemediğinin ise olmadığı ve bu durumda meşru sebeplere tevessül etmemize bir engel olmadığına olan inancın önemini vurguluyoruz.
2. Ceninin erkek veya kız olması, Allah'tan başkasının değil sadece Allah'ın iradesine bağlıdır. Bunun, eşlerin veya eşlerden birisinin arzu etmeleriyle bir alakası yoktur. Allah c.c. ezeli olarak, bu hayatta kimin var olacağını, o kişinin anne ve babasının kim olduğunu bilir ve bunu Levh-i Mahfuz'da yazmıştır. Yüce Allah'ın ilminde var olan her canlı mutlaka yaratılacaktır ve Allah c.c. henüz

anne karında bir cenin halinde iken onun rızkını taktir etmiştir. Babaların görevi ise sadece bu rızıkları elde etmek için gayret etmektir. Ancak, bu rızık elde etmek için sebeplere sarılmak, azimle çalışmak ve neslin kuvveti için gerekli sebepleri aramak gerekir. Bu ise ancak aile planlamasıyla olur.

3. Allah c.c. yeryüzünü yaratmış ve orada her türlü yiyeceği taktir etmiş, orada yaşayanlara asla bir kısıtlamada bulunmamıştır. Nesil bir nimettir, bir ceza değildir ve aslı itibariyle bir sorun anlamına gelmez. Bilakis sorun şu hususlarda ortaya çıkmaktadır:

- İnsanların hayatta kötü tasarruflarda bulunmaları
- Bazı kimselerin, yer altı kaynaklarını çıkarma konusunda aklın rolünü boşa harcamaları
- Nüfus dağılımının adil bir şekilde olmaması
- Yeryüzü imkanlarının dağıtımındaki zulüm ve bençilik.

Aile planlamasını gerektiren zorunluluklar şunlardır:

1- Süt emen çocuğun sağlığı: Bu, süt emen çocuğun sağlığını ve bedenini korumak için hamileliği ertelemekle olur. İslam iki yıl boyunca çocuğu emzirme hükmünü koymuştur. Allah c.c. şöyle buyurur: “*Emzirmeyi tamamlamak isteyen (baba) için, anneler çocuklarını iki tam yıl emzirirler...*”¹⁸ Aynı zamanda İslam, süt emme esnasında hamileliği de nehyetmiştir. Çünkü bu, süt emen çocuğun sağlığını etkilemektedir. Esmâ (r.a.)’dan şöyle rivayet edilmiştir: (لَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ سِرًّا فَإِنَّ الْعَيْلَ يُدْرِكُ الْفَارِسَ فَيُدْعَثُهُ مِنْ فَوْقِ فَرَسِهِ)¹⁹ “Çocuklarınızı gizlice öldürmeyiniz. Çünkü emzikli kadınla cinsel temasta bulunma (nın tesiri öylesine büyük ki) atlıya (arkasından) yetişir ve onu atından

¹⁸ Bakara, 2/ 233.

¹⁹ Ebû Davud, Tıb, 16; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/ 118. Bu rivayet, elimizdeki nüshada yukarıdaki lafızlarla yer almaktadır.

(yere) düşürür.” Alimler bu hadiste geçen (الْعَيْل) kelimesinden kastedilenin ne olduğu konusunda ihtilaf etmişlerdir. Malik, el-Esmâi ve bazı dilciler bundan maksadın erkeğin, süt emzirme döneminde hanımıyla birlikte olması demek olduğunu, İbn Sikkin ise kadının hamile olduğu halde süt emzirmesi demek olduğunu söylemişlerdir.

Muhtemelen bu hadiste kastedilen, süt emzirme döneminde hamilelikten nehyeden ikinci görüştür. Cinsel ilişkiye gelince bu yasak değildir. Müslim’in Cüzâme binti Vehb’den naklettiği şu hadiste bu manaya hamledilir: (لقد هممت أن أنهى عن الغيلة حتى ذكرت أن الروم)²⁰ (وفارس يصنعون ذلك فلا يضر أولادهم ”Hamilelikte ilişkiyi yasaklamak istemiştim. Ancak Rumların ve Farisilerin bunu yaptıklarını ve bunun çocuklarına bir zarar vermediğini hatırladım.” Veya bu hadiste kastedilen, bu ilişkinin zararlı olduğu şeklindeki cahiliye inancını ortadan kaldırmak ve daha önce zikredilen Esmâ hadisinde geçtiği üzere burada ortaya koymaktır. Çünkü bu, gerçek müessir Allah c.c. olmakla birlikte cümlede sebeptir. Bu, Hz. Peygamber’in (لا عدوى)²¹ “Sirayet etme yoktur” hadisi ile (فر من المجذوم)²² “Cüzâmlıdan uzak dur” hadisine benzemektedir. Dolayısıyla bu, sirayet etme fiilini aslen ortadan kaldırmakla birlikte bir sebep olarak ortaya koymaktadır.

Hz. Peygamber’in bunu yasaklama arzusunun sebebi, süt emen çocuğun zarar görmesinden korkulmasıdır. Burada hamileliğin yasaklanması ihtiyat ve süt emen çocuğun sağlığını güzel bir şekilde garanti altına almak içindir. Süt emen çocuk cılız veya zayıf olduğunda ya da müzmin bir hastalık kendisine musallat olduğunda koruma ve gözetime muhtaç olması da bunu teyid etmektedir.

2- Eşin Sağlığı: İslam rahmet dinidir. Süt emen çocuğun süt emme ve gözetim hakkını alması ve annenin sağlığına kavuşması için hamileliğin geçici olarak önlenmesine cevaz vermesi bu açıdandır. Yine hamilelikten dolayı zarar gören eşin geçici veya sürekli

²⁰ Müslim, Nikah, 24.

²¹ Buhari, Tıp, 53.

²² Buhari, Tıp, 19.

olarak hamile kalmasının engellenmesine cevaz vermesi hatta, eğer kadın hayati bir tehlikeden korkarsa hamileliğin önlenmesini gerekli kılmaması ve kadının ölümden korkması halinde, ruh üflendikten sonra dahi olsa çocuğunu düşürmesine cevaz vermesi de bu kabilindedir.

Özetle şu durumlarda kadının hamileliği önlemesi caizdir:

1. Hamileliğin tekrar etmesi kendisi için gerçek bir tehlike oluşturuyorsa,
2. Bünyesi zayıf veya erken hamile kalmaya güç yetiremiyorsa, hamileliğe güç yetirinceye kadar bunu erteler,
3. Hamileliğin tekrar emesi sağlığını kaybedecek bir zafiyete, bünyesinin zayıf düşmesine, gücünün yok olmasına yol açıyorsa.

3- Ceninin Hastalıklardan Korunması: Eşlerden her ikisinde veya sadece bir tanesinde, çocuklarına veya soylarına geçmesinden korktukları amansız bir hastalık mevcut ise bu durumda doğum kontrolü yapmaları caizdir. Hatta, doğacak olan çocuğa hasta olan anne babasından, tedavisi mümkün olmayan amansız bir hastalığın bulaşacağını kesin olarak bilirlerse bu durumda hamileliği önlemek gerekli olur.

4- Çocuğu Yetiştirme İmkanı Bakımından Hamileliğin Önlenmesi: Şer'an istenildiği şekilde çocukların işlerinin yürütülmesi, terbiye ve gözetimleri meselesine baktığımızda, günümüzde bu meselenin ebeveyn açısından büyük bir gayreti gerektirdiğini görmekteyiz. Çünkü tuzaklar çoğalmış, ahlaksızlık, fuhşiyat ve günahkarlık sebepleri artmıştır. İşte bu yüzden, ebeveynin çocuklarını güzel bir şekilde yetiştirmelerinin mümkün olması için, aile planlamasına bir engel yoktur.

3- Aile Planlaması Yöntemleri

İnsanların durumuna göre, aile planlamasının farklı şekilleri vardır. Bunları şöylece sıralayabiliriz:

- a- Üremeyi Tamamen Durdurmak:** Bu metot, üreme yollarını kesin olarak kapatmak suretiyle olur. Bu yöntemi uygulamak ister erkek isterse kadın açısından olsun dinen caiz değildir. Çünkü bu, üreme, kainatı imar etme ve hayatın gelişimi konularında yaratılışla ilgili olan Sünnetullah'a aykırıdır. Ancak, güvenilir, uzman bir doktorun raporuyla kadının hamileliğinin herhangi bir döneminde ölümle karşı karşıya kalması veya kadının zayıflığı sebebiyle hamileliğe muktedir olmaması gibi zaruret halleri bundan müstesnadır.
- b- Doğum Kontrolü:** Bu, bağlayıcı ve icbarî bir yolla her bir aile için çocuk sayısını sınırlandırmakla olur. Bunun yapılması da aynı şekilde dinen caiz değildir. Çünkü burada hakları kısıtlama durumu söz konusudur. Oysaki herkesin, genel özellik itibariyle toplumsal şartlara riayet etmek kaydıyla, kendi irade ve isteğine göre ve imkanı nispetinde çocuk yapma hakkı vardır.
- c- Aile Planlaması:** Doğacak çocukların arasına zaman dilimleri koymak suretiyle olur. Şayet eşler bu konuda anlaşmışlarsa bunun yapılması caizdir.

4- Aile Planlaması Yöntemlerini Kullanmanın Hükümü

a- Kadın İtibariyle Kullanılan Doğal Yöntemler

Kadınların kullandıkları iki tane doğal yöntem vardır:

Birincisi: Takvim yöntemi. Bu konuda, sağlık merkezleri ve sağlık birimlerindeki uzmanlardan bilgi almak mümkündür.

İkincisi: Normal süt emzirmenin tamamlanması. Bu iki yöntemin de caiz olduğu konusunda herhangi bir ihtilaf söz konusu değildir.

b- Erkek İtibariyle Kullanılan Doğal Yöntemler

Hamileliği önlemek için erkek tarafından kullanılan bir tane doğal yöntem vardır ki o da azil yapmaktır. O halde azil nedir ve hükümü nedir?

Lügat itibariyle azil; geri çekilme, engelleme, ayrılma, uzaklaştırma demektir. Yüce Alalh şöyle buyurmuştur: (إِنَّهُمْ عَنِ السَّمْعِ لَمَعْرُؤُونَ) “Şüphesiz onlar, vahyi işitmekten uzak tutulmuşlardır.”²³ Yani, engellenmişler, uzaklaştırılmışlardır. Yine Allah c.c. şöyle buyurur: (فَأَعْتَرَلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ) “...Bu sebeple ay halinde olan kadınlardan uzak durun...”²⁴ Burada azilden maksat ilişkiden uzak durmaktır. Lügat itibariyle “İtezeltü'l-Kavme”, kavimden ayrıldım, onları terk ettim demektir.²⁵

Dini literatürde azil, meniye kadının cinsel organının dışına atmaktır. Bu, eski dönemlerdeki insanların kullandıkları bir yöntemdir. Hz. Peygamber ve Ashab da bu yöntemi kullanmışlardır ve günümüzde de kullanılmaya devam etmektedir.

Azlin Dini Hükmü: Hadisleri anlamalarındaki farklılıklardan dolayı azlin hükmü konusunda alimlerin görüşleri farklı farklı olmuştur. Bu görüşlerden en meşhuru şu iki görüştür:

Birinci görüş: Azil yapmak mutlak olarak caizdir. Bu görüş sahiplerinin delilleri şöyledir:

1. Cabir (r.a.)’den şöyle rivayet edilmiştir: (كُنَّا نَعَزِلُ وَالْقُرْآنَ يَنْزِلُ) “Kur’an indiği halde biz azil yapıyorduk”²⁶ Bundan maksat şudur: Kur’an inmeye devam ederken onlar azil yöntemini kullanıyorlardı ve Kur’an bunu yasaklamıyordu. Eğer bu haram olsaydı bunu haram kılan bir Kur’an vahyi inerdi. Yüce Allah şöyle buyurmaktadır: “...Biz o kitapta hiçbir şeyi eksik bırakmadık...”²⁷ Yine Allah c.c. şöyle buyurmaktadır: “...Senin Rabbin unutkan değildir.”²⁸ Bir başka rivayette ise şöyle geçmektedir: (كُنَّا نَعَزِلُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ)

و سلم فبلغ ذلك نبي الله صلى الله عليه وسلم فلم ينهنا “Biz Hz. Peygamber döneminde azil yapıyorduk. Bu durum O’na ulaştığı halde bizi bundan

²³ Şuarâ, 26/ 212.

²⁴ Bakara, 2/ 222.

²⁵ İbn Manzûr, *Lisânü'l- Arab*, s. 2930.

²⁶ Buhari, Nikah, 95; Müslim, Nikah, 136.

²⁷ En’am, 6/ 38.

²⁸ Meryem, 19/ 64.

*nehyetmedi.*²⁹ Yani, şayet azil yapmak haram olsaydı elbetteki Hz. Peygamber ahabını bundan nehyederdi ve elbetteki susmazdı. Bilakis bu konuda açıklama yapardı. Çünkü, usül ilminde sabit olduğu üzere, beyanın ihtiyaç anından sonra gelmesi Hz. Peygamber hakkında caiz değildir.

Azlin, Takriri Sünnetten Delili

Bu hadis, Hz. Peygamber'in Ahabının azil yaptığının kendisine ulaştığını ve Hz. Peygamber'in bunu yapmaktan onları men etmediğini ifade etmektedir. Bu durum, bu işin mübah olduğu hususunda Hz. Peygamber tarafından Müslümanlar için bir takrirdir. Takrir ise, sünnetin üç çeşidinden biridir ve Hz. Peygamber'in bir şeyi görmesi, duyması veya bilmesine rağmen susması ve o şeyi reddetmemesidir.

Bizim söz konusu ettiğimiz bu meselede görüyoruz ki, Hz. Cabir'in söylediği üzere Hz. Peygamber onların azil yaptıklarını bildiği halde susuyor ve bunu onlara yasaklamıyor. Bu ise, azlin dinen mübah olduğuna delildir.

2. Azl'in mübahlığına dair zikretmiş olduğumuz Cabir hadisinin yanında Ahmed b. Hanbel ve Ebû Davud'un, Ebû Saïd'den rivayet ettikleri şu hadis de bu konudaki bir diğer delildir: قَالَ قَالَتِ الْيَهُودُ الْعَرَبُ: الْمَوْءُودَةُ الصُّغْرَى. فَقَالَ النَّبِيُّ -صلى الله عليه وسلم- «كَذَبَتْ يَهُودُ إِنَّ اللَّهَ لَوْ أَرَادَ أَنْ يَخْلُقَ شَيْئاً لَمْ يَسْتَطِعْ أَحَدٌ أَنْ يَصْرِفَهُ»³⁰. “Yahudiler, azil yapmanın, çocukları diri diri öldürmenin küçük şekli olduğunu söylediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber şöyle buyurdu: “Yahudiler yalan söylemişlerdir. Şayet Allah herhangi bir şey yaratmayı dilerse hiç kimse buna engel olamaz.”

Tirmizi de aynı manada Cabir'den şöyle rivayet etmiştir. Cabir şöyle demiştir: “Bizim cariyelerimiz vardı ve biz azil yapıyorduk. Bunun üzerine Yahudiler şöyle dediler: Bu, çocuğu diri diri gömmenin küçük şeklidir. Onların bu sözünün Hz. Peygamber'e sorulması üzerine şöyle buyurdu: (كَذَبَتِ الْيَهُودُ إِنَّ اللَّهَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَخْلُقَهُ فَلَمْ يَمْنَعَهُ) “Yahu-

²⁹ Müslim, Nikah, 138.

³⁰ Ahmed b. Hanbel, Müsned, 30. Bu rivayeti Ahmed b. Hanbel'de tespit ettik.

diler yalan söylemiştir. Allah onu yaratmak isteseydi kimse O'na mani olamazdı."³¹

Bu hadisin manası şudur: Allah c.c. bir canın yaratılmasını takdir ettiği zaman onun yaratılması kaçınılmazdır. Erkeğin spermi kadına ulaşır ve erkek buna mani olamaz. Allah c.c. murad ettiği sürece erkeğin bu konudaki gayreti fayda etmez. Azil yapmak isteyen kişi farkında olmadan erkeğin spermi kadına ulaşır ve Yüce Allah'ın takdir ettiği şey gerçekleşir.

İkinci görüş: Azil Yapmak, Eşin Rızasıyla Caizdir.

Alimlerden bir gurup, hamileliği önlemek için azil yöntemini kullanmanın caiz olduğu, ancak bunun eşin rızasına bağlı olduğu görüşündedirler. Çünkü eşin çocuk doğurma ve meşru faydalanma hakkı vardır. Onu bu haktan mahrum etmek ise onayı olmadan caiz değildir.

Bu görüş sahipleri Ebu Hureyre'nin şu hadisini delil olarak kullanmışlardır: (لا يُعزَلُ عَنِ الْحَرَّةِ إِلَّا بِإِذْنِهَا) "Hz. Peygamber şöyle buyurdu: "İzni olmadan hür kadına azil yapılmaz."³² Yine şu Ömer hadisini de delil olarak kullanmışlardır:

ان رسول الله نهي عن العزل عن الحرّة بدون اذنها

"Allah'ın Rasulü, izni olmadan hür kadına azil yapmayı yasakladı."³³

Tercih edilen görüş: Kadının çocuk ve faydalanma hakkı olduğu için, hamileliği önlemek için azil yöntemini kullanmak, eşin izni olması şartıyla caizdir.

Azlin Caiz Olduğunun Aksini Söyleyen Görüş Merduttur

Eşlerin rızasıyla olduğunda azil yapmanın mübah olduğunu söyleyen görüşün yanında; ister eşlerin rızalarıyla isterse rızaları olma-

³¹ Tirmizi, Nikah, 1136. Bizim baktığımız nüshada rivayet bu lafızlarla yer almaktadır.

³² İbn Ebî Hatim, *İlel*, c. 1, s. 452.

³³ Beyhakî, Sünen, c. 7, s. 231.

dan olsun, mutlak olarak caiz olmadığını söyleyen bir görüş de vardır. Meşhur Zahiri fakih İbn Hazm³⁴ ve bazı fakihler bu görüşü ileri sürmüşlerdir.

Bu görüş sahiplerinin dayandıkları en güçlü delil İmam Ahmed ve Müslim'in rivayet ettikleri şu hadistir: **(ذَلِكَ َ الْوَأْدُ الْخَفِيُّ)** "*Azil yapmak çocukları diri diri öldürmenin gizli şeklidir*"³⁵ Devamında ise şu ayeti okumuştur: "*Diri diri toprağa gömülen kıza, sorulduğunda.*"³⁶

Çocukları diri diri gömmek, katı kalplilik, şefkatsizlik ve merhametsizlikle nitelenen bazı Arap kabileleri tarafından yapılmaktaydı. Onlardan birinin kız çocuğu olduğu zaman, canlı olarak gömmek suretiyle doğumundan sonra o çocuğu öldürüyorlardı. Yüce Allah, zayıflara merhamet etmenin bütün tezahürlerinden uzak olan bu davranışın çirkinliğini ve bu günahı işlemenin, günahların en büyüğü olduğunu beyan etmiştir. Allah c.c. kıyamet günü, hesap ve ceza günü bağlamında şöyle buyurmuştur: "*Diri diri toprağa gömülen kıza, hangi günah sebebiyle öldürüldü? diye sorulduğunda.*"³⁷

Bu görüşün delili, kendisine azil hakkında sorulduğu zaman söylediği Hz. Peygamber'in şu sözüdür: **(ذَلِكَ َ الْوَأْدُ الْخَفِيُّ)**

Bu İstidlalin Cevabı

Azlin caiz olduğunu söyleyenler, bu istidlale şöyle cevap vermişlerdir: Haram olan, insan hayatını gerçekten sonlandıran hakiki diri diri gömmedir. Bu hadis rivayeti her ne kadar Hz Peygamber'in azli, diri diri gömmeye benzettiğini ifade etse de, müşebbeh olan azil, müşebbeh bih olan diri diri gömmeye eşit değildir. Çünkü azil, ceninin oluşumunu önlemeye neden olmaktadır, ceninin ise bir hayatı yoktur ki azil gerçek manada diri diri gömmektir diyebilelim. Burada, azil olan müşebbeh'in seviyesi, diri diri gömme olan müşebbeh bih'in seviyesinin altındadır.³⁸

³⁴ İbn Hazm, *Muhallâ*, c. 10, s. 71.

³⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 27795; Müslim, *Nikah*, 141.

³⁶ *Tekvir*, 81/ 8.

³⁷ *Tekvir*, 81/ 8-9.

³⁸ San'ânî, *Sübülü's-Selâm*, c. 3, s. 144.

Azil Konusunda Son Söz

Azil konusunda zikretmiş olduğumuz görüşlerin ve delillendirmelerin özeti şudur ki; en sahih hadis kitapları olan Buhari ve Müslim'de yer alan sahih nasların delalet ettiği üzere azil yapmak caizdir. Ayrıca, azlin caiz olmadığını söyleyenlerin delilinin, caiz olduğunu söyleyenlerin delilleri karşısında yeterli olmadığı da ortaya çıkmıştır.

Azlin Hükümü Üzerine Bina Edilen Modern Yöntemler

Azil, şer'i delillerin caiz olduğunu gösterdiği konulardan biri olunca -ki, açıkladığımız üzere azil, hamileliği önlemektir-, buna binaen, bu manayı elde etmeye götüren herhangi bir modern yöntemle aile planlaması, azl'e kıyas etme metoduyla caiz hükmünü almaktadır. Bilindiği üzere kıyas, İslam Ahkâmının kaynaklarından biridir ve Allah'ın Kitab'ı, Hz. Peygamber'in Sünnet'i ve İcma'dan sonra olmak üzere dördüncü şer'i kaynaktır. O halde, asl olan azil caiz olunca, azlin dışında başka bir yöntem kullanmak suretiyle hamileliği önlemek olan fer', asl'ın hükmü olan caiz hükmünün aynısını almaktadır. Şimdi burada birkaç konuyu te'yid etmiş olacağız.

Birinci Konu

Aile planlaması mübah olunca, bunu bırakmak eşlerden her birinin istemesini gerektirir. Çünkü bu konuda sadece ikisi hak sahibidir ve devletin, bu düzenleme için kanun çıkarması caiz değildir. Çünkü bu durum, daha önce de belirttiğimiz üzere kürtaj olaylarına yol açar. Çin'de yapılan son istatistikte, erkeklerin kadınlardan otuz milyondan daha fazla artış gösterdikleri ortaya çıkmıştır. Bu ise Çin Devletini, çocukların haklarını elde edebilmeleri için, birden fazla çocuk yapmama konusunda aileleri mecbur tutmaya sevk etmiştir.³⁹

İkinci Konu

Aile planlaması eşlerden her biri için müşterek bir haktır. Dolayısıyla eşlerden birinin bu konuda tek başına karar alma hakkı yoktur. Çünkü çocuk yapmak, karşılıklı olarak faydalanma, iyi geçinme, miras ve çocukların anne babaya nispet edilmesi gibi eşler ara-

³⁹ Ahmed Şevki, *Kıssatü'l-Virâseti mine'l-Fıtrati ile'l-Hendeseti*, s. 67.

sındaki ortak haklardan biridir. Bu yüzden bu planlamanın, her ikisinin karşılıklı iradesi ve istişaresiyle olması gerekir. İmam Malik'in,⁴⁰ Şafii fakihlerinin iki görüşünden biri⁴¹ ve Ahmed b. Hanbel'in⁴² görüşleri bu yöndedir. Yine, İslami fırkalardan biri olan ve Umman Sultanlığı'nda uygulanan İbaziye de aynı görüşe sahiptir.⁴³

Üçüncü Konu

Modern yöntemlerden herhangi biriyle hamileliği planlamak, bu yöntemin kadına veya çocuklarına zarar vermemesi şartıyla caizdir. Çünkü, kişinin kendisine veya başkasına zarar vermesi, İslam'da hatta bütün İlahi şeraitlerde haram kılınan hususlardandır ve aklı-selim ve bu konuya temas eden şer'i naslar da bunu gerektirmektedir. Kur'an-ı Kerim'de Yüce Allah'ın şu buyruğunu bulmaktayız: "...Kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın..."⁴⁴ Sünnette ise Hz. Peygamber'in şu hadisini görüyoruz: (**لا ضرر ولا ضرار**) "Zarar vermek ve zarara karşılık vermek yoktur." Bu hadisi İmam Ahmed, İbn Mace, İmam Malik ve Beyhakî rivayet etmişlerdir.⁴⁵

Dördüncü Konu

Aile planlaması, sırf kadının güzelliğini korumak veya çok çocuğu olanların katlandıkları sıkıntı ve meşakkatlerin ortaya çıkmasından korkmak ve mali kazancı elde etmenin zorluklarından uzak kalma isteği için olsa dahi caizdir. Bu manayı, Hücetü'l-İslam diye bilinen İmam Ebû Hâmid el-Gazalî, Ulûmu'd-Din adlı kitabında beyan etmiştir.

Beşinci Konu

Hamileliği önleme yöntemi, spiral taktırma da olduğu gibi kadının avret-i galîza bölgesini açmasını gerektiriyorsa, bunun iki şartı vardır:

⁴⁰ el-Bâcî, *el-Müntekâ Şerhu Muvatta Malik*, c. 3, s. 143.

⁴¹ Şirâzî, *el-Mühezzeb*, c. 2, s. 66.

⁴² İbn Kudame, *el-Muğni*, c. 7, s. 298.

⁴³ Muhammed b. Yusuf İtfeyiş, *Şerhu Kitâbâ en-Nejl ve Şifâi'l-Alil*.

⁴⁴ Bakara, 2/ 195.

⁴⁵ San'anî, *Sübülü's-Selam*, c. 3, s. 84.

Birinci Şart: Bu yönteme ancak, kadının hamilelikten dolayı uğrayacağı şiddetli bir meşakkatin gerektirdiği durumda müracat etmek. Bu durumda, bu yönteme duyulan şiddetli ihtiyacın olmasından dolayı avret mahallini açmak caiz olur. Tedavinin, avret mahallini açmayı gerektirdiği her şartta aynı durum söz konusudur. Dolayısıyla bu, ihtiyaç olduğu zaman mubah olur.

Alimler, tedavinin zaruri olmayıp ihtiyaç konumuna ulaştığı zaman dahi avret mahallini açmanın caiz olduğunu belirtmişlerdir. Zaruri olan şey, hayatı koruyan şeydir; ihtiyaç olan ise, meşakkati kaldıran şeydir.

İkinci Şart: Bu tıbbi işlemi yapanın mümkünse kadın doktor olması. Uygun bir kadın doktor bulunmazsa bu durumda, dini ve ahlakı itibarıyla güvenilir bir erkek doktora müracaat etmek caiz olur ve bu işlem kadının kocasının veya bir mahreminin veya güvenilir bir kadının yanında olur. Sadece bir Müslüman erkek doktor ile gayri müslim bir kadın doktorun bulunduğu durumda, gayri müslim kadın doktorun tercih edilmesi gerektiği belirtildiği üzere hüküm böyledir.⁴⁶ Allah en iyi bilendir.

Kısırlıkların Tedavisinin Hükümü

Kısırlık, hem kadına hem de erkeğe musallat olan hastalıklardan biri kabul edilir. Hastalıklar karşısında İslam'ın tutumu, Hz. Peygamber'in şu açık emrine binaen tedavi olmanın gerekliliğidir: » « تَدَاوُوا عِبَادَ اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ لَمْ يَنْزِلْ دَاءً إِلَّا أَنْزَلَ لَهُ شِفَاءً عِلْمَهُ مَنْ عِلْمَهُ وَجِهَهُ مَنْ جِهَهُ. ⁴⁷ “Ey Allah'ın kulları! Tedavi olunuz. Allah her hastalığın şifasını da indirmiştir. Onu bilen bilir, bilmeyen de bilmez.” Bu hadis, tedavi olmanın bir sebep olduğunu, meşru sebepleri kullanmanın vacib olduğunu ve Allah'ın dilediğini taktir ettiğine inanmamızı ifade etmektedir.

Kısırlık hastalığına yakalanıp da çocuğu olmayanların, tedavi olmak haklarıdır. Çünkü bu kimseler, soylarının kendilerinden sonra devam etmesini sağlayacak olan salih bir nesil ile Yüce Allah'ın kendilerini rızıklandırmasını ummaktadırlar. Bu yüzden sebeplere

⁴⁶ Ahmed İbn Hacer el-Heytemî, *Tuhfetü'l-Muhtac Şerhu Kitab'i Minhac*, c. 3, s. 221-222; Muhammed Şirbîni el-Hatîb, *Muğni'l-Muhtac*, c. 3, s. 132-133.

⁴⁷ Ebu Davud, *Tıb*, 1; Tirmizi, *Tıb*, 2.

sarılmak ve tedavi aramak gereklidir. Şayet bu çift, Allah'ın kendileri için taksim ettiğine razı olurlar ve tedaviyi terk ederlerse onlar için bir mahzuru yoktur. Bu durumda onlar Yüce Allah'ın imtihanına sabretsinler. Bu kişilerin, aralarında mevcut sahîh bir nikah akdi olan erkeğin menisi ve kadının yumurtası ile olması koşuluyla tûp bebek yöntemine başvurmaları da caizdir.

Çocuk Aldırma (Kürtaj)

Sözlük anlamı itibariyle kürtaj (İchâz): Devenin yavrunu düşürmesine "İchâz", henüz oluşumu tamamlanmadan yavrusunu düşüren deveye ise "müchiz" denir. Henüz yaratılışı belli olmayan düşüğe "müchez", yaşamayan ancak yaratılışı tamamlanmış ve ruh üflenmiş olan düşüğe ise "cehîz" denir.⁴⁸

Şer'i ıstılahta kürtaj: Kadının, henüz hamilelik süresi tamamlanmadan, yaşamaksızın ölü veya canlı olarak cenini düşürmesidir.

Hükmü: Kürtajın hükmü, gerekçeleri ve zamanına göre değişmektedir.

1. Zaman İtibariyle

Fakihler kürtaj konusunu ele almışlar ve yaratılış konusuna işaret etmişlerdir. Kürtajın caiz olması ve caiz olmaması hükmünde fakihler şu üç zamansal dönem sınırı zikretmişlerdir:

1. Hamileliğin 40. gününden önce,
2. Hamileliğin 40. gününden sonra, 120. gününden önce,
3. Hamileliğin 120. gününden sonra.

Hamileliğin bu zamansal dönemleri Kur'an ve Sünnet naslarından çıkartılmıştır. Kur'an'da, İnsanın yaratılış dönemleriyle ilgili ayetler yer almaktadır. Şu ayet bunlardan biridir: "*Andolsun biz insanı, çamurdan (süzülüp çıkarılmış) bir özden yarattık. Sonra onu sağlam bir karargâhta nutfeye haline getirdik. Sonra nutfeyi alaka (aşılanmış yumurta) yaptık. Peşinden, alakayı, bir parçacık et haline*

⁴⁸ İbn Manzûr, *Lisânü'l-Arab*, s. 713.

soktuk; bu bir parçacık eti kemiklere (iskelete) çevirdik; bu kemikleri etle kapladık. Sonra onu başka bir yaratışla insan haline getirdik. Yapıp yaratanların en güzeli olan Allah pek yücedir.”⁴⁹

Sünnetten delil olarak ise Abdullah b. Mes'ud'un Hz. Peygamber'den naklettiği şu hadis yer almaktadır: إن أحدكم يجمع خلقه في بطن أمه أربعين يوماً ثم يكون في ذلك علقة مثل ذلك ثم يكون في ذلك مضغة مثل ذلك ثم يرسل الملك فينفخ فيه الروح ويؤمر بأربع كلمات بكتب رزقه وأجله وعمله وشقي أو سعيد.⁵⁰ “Şüphesiz, sizden birinizin annesinin karnındaki yaratılışı, 40 gün içerisinde nutfe olarak tamamlanır. Sonra o kadar bir sürede pıhtı (alaka) olur. Sonra o kadar bir sürede bir parça et (mudga) haline gelir. Derken Allah meleği gönderir ve kendisine ruh üflenir. Meleğe 4 kelime emrolunur: Rızkını, ecelinin, amelinin ve cennetlik yahut cehennemlik olacağını yazması.”

- **Hamileliğin 40. gününden önce çocuk aldırmanın hükmü:** Hamileliğin bu döneminde çocuk aldırmanın hükmü konusunda dört mezhep imamının görüşleri farklı olmuştur. Üç mezhep (Hanefiler, Şafiiler ve Hanbeliler), bu dönemde çocuğu aldırılmayı caiz görürlerken; Malikiler, rahimde yerleşmiş olarak devam ettiği sürece caiz olmadığı görüşündedirler.
- **Hamileliğin 40. günü ile 120. günü arasındaki zaman diliminde çocuk aldırmanın hükmü:** Maliki ve Hanbelilerin kabul etmemesine karşılık, Hanefi ve Şafiiler bu dönemde çocuğu aldırmanın caiz olduğunu söylerler.
- **Hamileliğin 120. gününden sonra (şekillendikten sonra) çocuk aldırmanın hükmü:** İcmâen bu dönemde cenine ruh üflenmiş olmaktadır. Bu yüzden alimler, bu cenini aldırmanın haram olduğu konusunda icma etmişlerdir. Ayrıca, bu durumda gurre diye adlandırılan cezanın gerekli olduğunu

⁴⁹ Mü'minün, 23/ 12-14.

⁵⁰ Buhari, Bed'ul-Halk, 6; Müslim, Kader, 1.

belirtmişlerdir. Gurre miktarı ise, diyetin onda birinin yarısıdır.

Cenin kalmasının annesini ölüme veya tehlikeye götürmesi gibi bir özre binaen çocuğu aldırma, haramlık hükmünden istisna edilmiştir. Çünkü bu durumda İslam genel kaideleri ve külli prensipleri dikkate almaktadır. İslam, bu durumda çocuğu aldırmaı “zararları uzaklaştırmak, menfaatleri elde etmekten önceliklidir” ve “iki zarardan daha hafif olanını işlemek, daha zararlı olanı işlemekten evladır” prensipleri kabilinden caiz görmektedir. Şüphesiz ki, ceninin kalması annenin ölümüne sebep olacaksa ve anne için onu aldırmaı başka yol yoksa –ki bu güvenilir doktorların sözüne göre olur- bu durumda cenini aldırmaı gerekli olur ve henüz şüpheli olan ceninin hayatını korumak için, kesin olan annenin hayatı feda edilmez. Çünkü anne asıldır, onun hayatı kesinleşmiştir ve müstakil bir hayat hakkı vardır. Dolayısıyla, henüz müstakil ve kesinleşmiş bir hayatı olmayan ceninin yaşamını korumak için anneyi feda etmemiz makul değildir.

2. Gerekçeleri İtibariyle:

Bu gerekçelerin en çok bilinenleri şunlardır:

1. **Tıbbî Gerekçeler:** Bu gerekçeler anneyle, ceninle ve süt emen çocukla alakalıdır:
  - a- Anneyle Alakalı Olanlar: Hamilelik devam ettiği takdirde ceninin, annenin hayatı için kesin bir tehlike oluşturması veya genel anlamda annenin sağlığını etkilemesi gibi herhangi bir durumda, daha önce geçtiği üzere, daha büyük olan zararı gidermek için cenini aldırmanın caiz hatta bazen de vacib oluşunda şüphe yoktur.
  - b- Ceninle Alakalı Olanlar: Cenine, tehlikeli genetik hastalıkların bulaşması veya bedensel özürlerle doğması gibi durumlarda, daha önce geçtiği üzere, henüz cenin şekillenmeden önce alınması caizdir. Şekillendikten sonra ceninin alınması ise ihtilaflıdır. Bu durumda tercih edilen, bunu yasaklayan-

ların görüşüdür. Çünkü bu ceninin yaratılmasında Allah'ın hikmeti imtihandır.

- c- Süt Emen Çocukla Alakalı Olanlar: Bu durum, hamileliğin süt emme sırasında olması halinde söz konusudur. Bu durum "gayl" (çocuğu gizlice öldürmek) olarak adlandırılır. Eğer ceninin üzerinden 4 ay geçmişse alınması uygun değildir. Ancak 4 aydan önce olursa, daha önce ayrıntılı olarak geçtiği üzere, caizdir.

İnsanî veya Hukukî Gerekçeler: Kadının tecavüz veya zina yoluyla hamile kalması gibi. Bu durumda, az önce zikredilen hüküm geçerlidir.

Ailevî Gerekçeler: Hamileliğin, bir önceki hamilelikten kısa bir süre sonra, hata ile olması veya evin dar olmasına rağmen çocukların çok fazla olması gibi. Yine aynı şekilde hamileliğin, anne babaya veya birisine göre uygun olmayan bir zamana denk gelmesi veya hamileliğin, doğum kontrol yöntemlerinden herhangi birisinin kullanılmasına rağmen gerçekleşmesi gibi istenmeyen bir hamilelik olması da bunun örneklerindedir. Bu gibi durumlarda, cenin şekillendikten sonra alınması caiz değildir. Ceninin henüz şekillenmeden önce alınması ise daha önce geçen açıklamaların hükmüne tabidir.

